

چهره‌های فرهنگی سال ۹۹

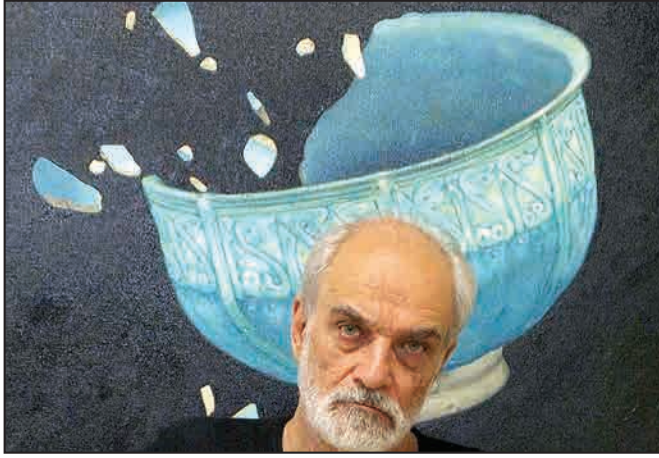
محمد رضا شجریان

هنرمندی که در تمام زندگی‌اش تیتیر روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها بود، با مرگش هم این روند را ادامه داد. این اولین چیزی است که می‌توان در مورد محمد رضا شجریان گفت. خواننده‌ای که در دهه‌های اخیر فخر فرهنگ و هنر ایران بوده، موسیقی سنتی را از محافل کوچک و بیست‌و‌هفتی بازار فرهنگ به متن زندگی مردم و بازار هنر آورده و یکی از چند تن معدودی بوده که در شناساندن این هنر به جهانیان نقش مهمی داشته است.

با این حال اینها هیچ‌کدام حق مطلب را در مورد محمد رضا شجریان ادا نمی‌کند. خسروی آواز ایران احترام و اعتباریکه ویگانه‌اش را در چشم مردم از این واقعیت دارد که او همواره در بزنگاه‌های تاریخی در کنار مردمش ایستاده و بابت این پایمردی تاوان بسیار داده است. چه پیش از انقلاب در اعتراض به نفوذ ایتدال به فضای موسیقی ایران، چه در روزهای انقلاب در همراهی با مردمی که به دنبال آزادی و زندگی بودند، چه در زمان دفاع جمعی مردم در برابر دشمنی که نیستی این مردم و این خاک را می‌خواست و چه وقتی که حس کرد مردم در معادلات قدرت نادیده گرفته شده‌اند. شجریان در تمام این بزنگاه‌ها دوشادوش مردم ایستاد، جنگید، مقاومت کرد و البته هزینه داد که آخری حذف یک دهه‌ای از صداوسیما سرزمینش بود. یادش این همراهی را اما مردم به خوبی دادند. گذشته از اینکه در تمام عمر کاری محمد رضا شجریان مردمان این سرزمین بزرگ‌ترین حامیانش بودند، اتفاقی که در زمان درگذشت خسروی آواز ایران رخ داد، نشان داد که مردم پادشاه هنرمندان را نقد و با قلب‌شان می‌پزدانند. عزاداری میلیونی دوستداران شجریان، در روزگاری که کرونا مرگ را از گزند هم نزدیک‌تر کرده بود، از زندگی جاوید مردی حکایت می‌کرد که روزی تصمیم گرفت به جای این دنیای خاکی در قلب دوستان و دوستدارانش زندگی کند...

آیدین آغداشلو

بیراه نیست اگر بگوییم آیدین آغداشلو جنجالی‌ترین و پرچاسیه‌ترین هنرمند سال جاری بوده. استاد نقاشی که حوالی تابستان با بیست‌و‌هفت‌تایی‌های شماری از زنان فعال در دنیای هنر و رسانه با اتهام آزار جنسی زیر سوال رفت و در ادامه نیز با فروش ۱۲ میلیارد تومانی یکی از آثارش که در دوره اخیر حراج تهران ارائه داده بود، حواشی جدیدی را تجربه کرد. ماجراهایی که باعث می‌شود با هر متری معیاری آغداشلو را جزو مهم‌ترین، نامدارترین، مطرح‌ترین، جنجالی‌ترین و حاشیه‌سازترین هنرمندان سال بدانیم. داستان پرماجرایی آغداشلو از اوایل شهریورماه آغاز شد. هنگامی که یکی از خبرنگاران سابق هنرهای تجسمی در توئیتر اتهامات گزنده‌ای به او زد. این اتهامات که آیدین آغداشلو در قامت یک آزارگر زیر سوال می‌برد، خیلی زود در فضای مجازی ترند شده و یک موج عجیب و غریب خبری را شکل دادند که به نیویورک تا می‌رسید. آیدین آغداشلو اما پاسخی به این اتهامات نداد. حتی با اینکه مخالفان و منتقدانش اسب‌هایشان را زمین زدند از هیچ تلاشی فروگذار نمی‌کردند. آیدین آغداشلو اما نه فقط با این ماجرا که به دلیل دیگری نیز در سال ۹۹ تاریخ‌ساز شد؛ شکستن رکورد حراج تهران که با فروش دوازده و نیم میلیارد تومانی یکی از تابلوهای آیدین آغداشلو با نام «خاطرات امید» رقم خورد. تابلویی که قیمت اولیه آن ۱۰۲ میلیارد تومان تعیین شده بود و رکورد شکنی آن از سوی فعالان اجتماعی و حقوق زنان به قدرتمندی آغداشلو و حامیان قدرتمندش تعبیر شد. آیدین آغداشلو با این ماجرا هانه فقط در این سرزمین که هر جای دیگری هم بود به عنوان یکی از مهم‌ترین هنرمندان آن سال انتخاب می‌شد.

بهروز بوچانی

بهروز بوچانی در سالی که گذشت، نام‌آورترین نویسنده ایران در دنیا بود. پناهنده‌ای که انتشار داستان سرگردانی‌اش «هیچ دوستی به جز کوهستان» او را جهانی کرد. بهروز بوچانی که در سال ۲۰۱۳ با قایق از اندونزی به سمت استرالیا مهاجرت کرد، بعد از یک بار غرق شدن و یک بار دستگیری، پس از اینکه دولت استرالیا از پذیرش او خودداری کرد برای چند سال در جزیره مانوس زندانی شد که نوعی زندان برای پناهنده‌های غیرقانونی بود. «هیچ دوستی به جز کوهستان» داستان این ماجراهاست. اتفاقات تلخی که جهانیان را با وضعیتی که بسیاری از پناهنده‌های جهان به آن گرفتار هستند، آشنا کرد و البته بوچانی را در نهایت به آزادی رساند. «هیچ دوستی به جز کوهستان» که اوایل امسال در دو قالب کاغذی و صوتی (با صدای نوید محمدزاده) به بازار کتاب ایران عرضه شد، از آن به بعد محل بحث‌ها و نقد‌های زیادی بوده و بهروز بوچانی را به یک نام‌آشنا در دنیای ادبیات این سرزمین تبدیل کرده است. این کتاب همچنین جوایز پرشماری از جمله جایزه ادبی نخست‌وزیری و ویکتوریا به ارزش ۱۲۵۰۰۰ دلار استرالیا، جایزه برتر ادبی نیو ساوت ولز به ارزش ۱۰ هزار دلار و جایزه ملی زندگینامه استرالیا به ارزش ۲۵ هزار دلار را نصیب بهروز بوچانی کرده است.

لیلا حاتمی

در سینمای امروز ایران، لیلا حاتمی با هر متری معیاری بی‌تردید مهم‌ترین بازیگر این سینماست. بازیگری که به نوعی نامش تبدیل شده به تضمینی برای دیدنی بودن آن فیلم و این موهبتی است که کمتر بازیگری می‌تواند ادعایش را داشته باشد. لیلا حاتمی در سالی که گذشت، به بهانه‌های زیادی می‌تواند در میان بهترین‌ها حضور داشته باشد. مهم‌ترین احتمالاً حضورش در فهرست ۵۰ بازیگر برتر دهه ۲۰۱۰ است. یکی از معدود مواردی که سینمای ایران از نظرفن و تکنیک و هنر توچه‌ی به سوی خود جلب کرده است. با ارزش‌ترین‌ها این فهرست توسط یکی از معتبرترین نشریات سینمایی دنیا (ایندی وایر) انتخاب شده. ویگانه خبری جامعه فیلم‌های مستقل که در بیست و دومین سال فعالیتش لیلا حاتمی را در بین بازیگران برتر ۱۰ سال اخیر نام برده، به خاطر بازی در فیلم «جدایی نادر از سیمین»، به نظر نویسنده ایندی وایر «بازی لیلا به مثابه مرکز فرماندهی جدایی نادر از سیمین است که بُعدی اثری به نقش می‌دهد».

امالیلا حاتمی را بهانه‌های دیگری هم در سالی که گذشت واجد نقشی مهم می‌کند. گذشته از نقش حیرت‌انگیزش در فیلم «قاتل و وحشی» که حتی به‌رغم حذف از جشنواره بازم نام و سبایه لیلا حاتمی را بر کلیت جشنواره برتری می‌دهد، خبر حضور این بازیگر در فیلم جدید ترنس مالیک نیز هست که لیلا حاتمی را تبدیل به مهم‌ترین بازیگر سینمای ایران می‌کند. ایفای نقش مریم مجدلیه در فیلم کارگردانی که دنیای سینما او را به نام فیلسوف سینمایی شناسد. این یک موفقیت تام و تمام برای بازیگری است که تاکنون موفق به دریافت نشان شوالیه از سفارت فرانسه شده، عضویت در آکادمی اسکار و حضور در هیأت داوری جشنواره فیلم کن را در کارنامه دارد، جایزه بهترین بازیگر جشنواره‌های زیادی را به دست آورده و حالا بعد از حضور در فهرست پنجاه بازیگر برتر ۱۰ سال اخیر با حضور در فیلم یکی از پروساوس‌ترین فیلمسازان بیست و سی سال اخیر می‌تواند رونق موفقیت‌های خود را امتداد دهد...

مهران مدیری

مهران مدیری حتی در سالی هم که کار زیادی نداشت باز یکی از مهم‌ترین‌ها بود. امسال مدیری فقط و فقط برنامه دورهمی را داشت. جز این، «درخت گردو» پیش تنها در یکی دو شهر کرد زبان به نمایش درآمد. سریال «هیولا» هم که تندیس حافظ بهترین کارگردان تلویزیونی و بهترین سریال تلویزیونی را برایش به ارمغان آورد، بیشتر مربوط به سال گذشته بود. با این حال مدیری باز هم دیده شد، خبر ساخت و نگاه‌ها را متوجه خود کرد. این یعنی او قاعده این بازی را خوب می‌داند. مدیری البته سال آینده حضور پررنگ‌تری خواهد داشت. گذشته از سریال «دراکولا» که از نوروز امسال پخش خواهد شد، مهران مدیری در حال حاضر به‌عنوان بازیگر فیلم «خائن کشی» مسعود کیمیایی را در دست تولید دارد. فیلمی که بی‌تردید عیار بازیگری مدیری را عیان‌تر خواهد کرد.

محسن چاوشی

چاوشی در تمام سال‌هایی که به‌عنوان خواننده فعالیت کرده، جزو موفق‌ترین و مطرح‌ترین خوانندگان سال بوده و رکورد‌های زیادی به نامش خورده؛ از رکورد پر فروش‌ترین آلبوم و بیشترین دانلود آهنگ، تا رکورد پیش فروش غزل‌ها و حتی رکورد منحصر به فرد محبوب‌ترین خواننده‌ای که هرگز کنسرت نداشته است. امسال هم این قاعده برقرار است و چاوشی جزو مهم‌ترین‌های سال است. با انتشار دو آلبوم «بی‌نام» و «واحد» و البته فعالیت‌های اجتماعی پررنگی که

این خواننده در کنار فعالیت‌های هنری خود انجام می‌دهد و اتفاقاً با همین‌ها هم هست که سیل انتقادات و اعتراضاتی را که در باره همکاری‌های پر تعداد او با شماری از نهاد‌های فرهنگی وجود دارد، فرو می‌نشانند. امسال شاید خیلی‌ها چاوشی را با درگیری پرسروصداش با خواننده بزرگ آن‌ور آبی به یاد سپرده باشند، اما برای بسیاری از خانواده‌های آسیب‌دیده، محسن چاوشی نشان از چیز دیگری دارد. او برای بسیاری نشانی از ستگاری است. ظاهراً در سال ۹۹ محسن چاوشی موفق به آزاد کردن ۳۲۰ زندانی، نجات ۵۰۰ اعدامی و جمع‌آوری هزینه درمان ۱۱۰ فرد مبتلا به بیماری‌های سخت شده است. رکوردی ستایش‌برانگیز که به بیانی دیگر یعنی «چاوشی با حمایت هوادارانش توانسته ۳۲۰ زندانی را آزاد کرده، ۱۱۰ بیمار را که هزینه درمان نداشتند از درد و عذاب رهایی دهد، ۵۰۰ اعدامی را که با پرداخت دیه امکان آزادی‌شان میسر بود، از چوبه دار نجات دهد». آیا یک هنرمند باید کاری بزرگ‌تر از این بکند تا نامش در میان مهم‌ترین هنرمند‌های سال بیاید؟!

منوچهر هادی

یکی دیگر از مطرح‌ترین چهره‌های هنری امسال فیلمسازی است که پشت سر هم فیلم و سریال می‌سازد و پشت سر هم نقد و اعتراض می‌شوند، اما ککش هم نمی‌گردد و باز هم می‌سازد و باز هم پول درمی‌آورد. این داستان حضور منوچهر هادی است. هادی امسال سریال «دل» را در شبکه خانگی داشت که یکی از جنجالی‌ترین و پر حاشیه‌ترین آثار شبکه نمایش خانگی بود و بسیاری کیفیت نازل آن را زیر سوال بردند. هادی اما از سر این کار مستقیم رفت سراغ «گیسو» که در واقع ادامه سریال «عاشقانه» است که آن نیز انتقادات پرشماری را حاصل آورده بود. حالا در دو قسمتی که پخش شده، «گیسو» هم نشان می‌دهد که چندان تفاوتی با دیگر کارهای هادی ندارد، اما ظاهر اهادی نیز مثل بیشتر سینماگران این دیار در برابر تأثیرات و تبعات کارهایش واکنش‌ها شده است و هر قدر هم که کار بد و انتقادبرانگیز و حتی کم‌دیناخواسته بسازد، در امنیت کاری او خدشه‌ای وارد نخواهد آمد!

شهاب حسینی

شهاب حسینی امسال با برنامه «هم‌رفیق» یک بار دیگر به حوزه اجرا برگشت - و به عقیده دوستدارانش موفق هم بود. او همچنین امسال با فیلم «آن شب» روی پرده سینماها آمد - که نه فروخت و نه توچه‌ی برانگیخت. بازی در دو فیلم «خانه ماهرخ» و «بعد از اتفاق» دیگر فعالیت‌های شهاب حسینی در سال ۹۹ بوده. فعالیت‌هایی که هیچ‌کدام تا کیدمی‌کنم: هیچ کدام آثار درجه یکی قلمداد نمی‌شوند، اما با این حال هنوز هم شهاب آن بالا در جایی نزدیک به صدر پانتهون سینمای ایران جای دارد. واقعیتی که نشان می‌دهد شهاب حسینی از کارنامه‌اش بزرگ‌تر شده و برای همین هم هست که اهدای نشان شوالیه کشور فرانسه به شهاب حسینی، در سالی که شاهد ضعیف‌ترین حضورش در ادای فرهنگ و هنر هستیم، کسی را شگفت زده نمی‌کند! شهاب حسینی با این حال در ادای حاشیه حضور پررنگ داشت. با ماجراهای واکنس زدن اتفاقی، خروج از اینستاگرام و البته سخنانی که به جاوید جابریان آورد. او به‌هر حال شهاب حسینی است دیگر!